ESTE DUBLAREA COMPLEMENTULUI DIRECT UN FENOMEN DE ACORD?

BLANCA CROITOR
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti

1. ***Preliminarii***

Cliticele de dublare a complementului sunt analizate uneori ca mărci ale acordului dintre verb şi complemente (v. DSL 2001: 17). Dublarea clitică are în comun cu acordul verbului cu subiectul faptul că un element ce nu este independent, ci ataşat de verb are aceleaşi trăsături *phi* (persoană, număr, gen) cu un argument nominal al verbului şi exprimă, în complexul verbal, trăsăturile acestui nominal. În acest articol, voi prezenta câteva argumente pro şi contra ipotezei că dublarea complementului direct (numită DC) ar fi un fenomen de acord. Criteriile folosite se pot extinde la dublarea complementului indirect, probabil cu rezultate diferite, întrucât contextele de dublare sunt diferite.

2. ***Argumente pentru a analiza DC drept acord***

Argumentele pentru a analiza DC drept acord sunt diverse:

(i) argumente diacronice: în limbile indo-europene, morfologia verbală de acord provine din elemente care la origine erau pronume personale. Această relaţie diacronică a fost remarcată de la începutul sec. al XVIII-lea (vezi Fuß 2005: 2). Prin reconstrucţia formelor proto-indoeuropene, s-a observat similaritatea între pronume şi morfemele care exprimă acordul verbului cu subiectul. Prin urmare, gramaticalizarea unor elemente pronominale şi transformarea lor în mărci de acord este un fenomen deja atestat istoric. Întrucât procesele de gramaticalizare au un caracter ciclic, analizarea cliticelor pronominale ca mărci ale acordului s-ar încadra în acest traseu istoric al pronumelor: pronume > clitic > marcă de acord.

(ii) argumente contrastive, tipologice: există limbi în care relaţia dintre verb şi complement este marcată afixal, prin mărci flexionare (de tip desinenţial), aşa cum tot afixal este marcat acordul predicat – subiect. O astfel de limbă este maghiara, unde există o conjugare obiectivă, pe lângă cea subiectivă. Cu alte cuvinte, verbul are forme flexionare care variază în funcţie de subiect (conjugarea subiectivă) şi în funcţie de complementul direct (conjugarea obiectivă). Verbul este folosit la conjugarea obiectivă în prezenţa unui obiect direct definit (de aceea, conjugarea obiectivă este numită şi definită). Existenţa acestei conjugări care se actualizează în prezenţa unui complement direct este analizată, în general, ca un fenomen de acord verb–complement[1]. Se poate remarca un mic paralelism cu româna: cliticul de dublare a complementului direct e folosit în contextele în care complementul direct

[1] Coppock (2004) propune ca generalizarea să fie corectată în sensul că verbul se acordă doar cu nominalul în acuzativ căruia îi atribuie cazul acuzativ. Există contexte în care verbul se foloseşte la conjugarea obiectivă în prezenţa unui nominal în acuzativ care nu este complementul său, dar şi contexte în care verbul nu se acordă cu nominalul în acuzativ din propoziţie.

BDD-V805 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)

are anumite caracteristici care, în mare, pot fi rezumate prin **specificitate**. Dacă un complement direct este +specific, este prezent şi cliticul de dublare.

(iii) argumentul simetriei cu relaţia dintre verbul-predicat şi subiect. Aşa cum relaţia dintre argumentul subiect (complementul extern) şi verb este marcată prin acord, şi relaţia dintre argumentul complement şi verb este marcată prin acord. Se poate generaliza că acordul marchează relaţia verbului cu argumentul.

(iv) argumente de natură teoretică: prin analiza dublării clitice ca marcă de acord, s-ar oferi o soluţie pentru fenomenul dublării clitice, care ridică, de altfel, numeroase întrebări, legate de unicitatea argumentului.

3. ***Proiecţia GAcordO***

Pornind de la unele fenomene de acord din grupul verbal, cum ar fi acordul participiului în unele limbi, ca italiana, franceza etc. (vezi Belletti 2003), s-a propus existenţa unei proiecţii Acord în grupul verbal. Ulterior, ipoteza proiecţiei Acord în grupul verbal a fost extinsă la dublarea clitică. Conform lui Chomsky (1995), trăsătura φ Caz este verificată într-o configuraţie implicând un centru Acord. Dacă nominativul era verificat astfel, conform propunerii că propoziţia este o proiecţie a Acordului, iar subiectul este specificatorul său, era firesc să se uniformizeze teoria despre verificarea cazului şi să se propună verificarea cazului acuzativ într-o configuraţie asemănătoare. Prin urmare, a apărut ipoteza existenţei unei proiecţii Acord în preajma verbelor tranzitive, mai precis, între Timp şi GV, pentru verificarea trăsăturii Acuzativ. Aceasta ar fi declanşată sau activată de caracteristica tranzitivă a verbului, mai precis, de trăsătura Caz conţinută de informaţia lexicală a verbului tranzitiv. Această activare poate fi analizată ca rezultatul unei operaţii de verificare implicând ridicarea verbului-centru la AcordO (Acord Obiect).

4. ***Criterii de distingere a cliticelor pronominale de mărcile de acord***

Acceptând că verbul se poate acorda cu complementele şi că în română cliticele ar putea fi mărci ale acestui acord, trebuie să găsim nişte criterii pe baza cărora să decidem dacă cliticele de dublare au devenit mărci ale acordului. Cu alte cuvinte, trebuie să stabilim în ce moment al procesului de gramaticalizare ne aflăm. Voi folosi criteriile propuse de Eric Fuß (2005: 132 sqq.) pentru distingerea cliticelor pronominale (propriu-zise) de mărcile de acord.

4.1. Criterii sintactice

(i) Coocurenţa mărcilor de acord cu argumentul nominal care reprezintă sursa acordului

Mărcile flexionare de acord pot fi coocurente cu argumentul nominal, iar cliticele şi pronumele încorporate sunt argumente ele însele şi nu pot fi coocurente cu un nominal argument care primeşte acelaşi rol tematic. Astfel, în limbi ca româna sau italiana, care au o morfologie bogată, desinenţele de persoană şi număr ale verbului dublează informaţia oferită de subiect, când subiectul este exprimat. Potrivit acestui criteriu, cliticul pronominal ar putea fi considerat o marcă de acord, întrucât este coocurent cu nominalul complement.

BDD-V805 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)

(ii) Obligativitatea acordului[1]

Corelat cu primul criteriu este faptul că acordul este obligatoriu, indiferent de context. De exemplu, verbul-predicat se acordă cu subiectul întotdeauna, indiferent de context, acordul nu este opţional, nu este declanşat de anumite trăsături semantice ale nominalului subiect. În schimb, dublarea clitică are un caracter opţional, în sensul că este prezentă în anumite contexte, când sunt întrunite anumite condiţii. Existenţa unor restricţii contextuale (semantice sau pragmatice) arată că elementul clitic are valoare pronominală. Dacă elementul clitic îşi pierde valoarea stilistică sau semantică, cu timpul, prin utilizarea îndelungată şi frecventă, el poate să fie folosit în tot mai multe contexte şi, în cele din urmă, să devină obligatoriu în orice context. Dacă se ajunge la acest stadiu, cliticul trebuie reanalizat ca o marcă de acord. Prin urmare, distribuţia cliticului este un criteriu pentru stabilirea statutului său categorial: dacă dublarea este prezentă în anumite contexte, atunci cliticul este încă un element pronominal; dacă dublarea este obligatorie, atunci probabil cliticul a fost reanalizat ca o marcă de acord.

În română, fenomenul dublării clitice are un caracter opţional, fiind prezent în contextele în care nominalul argument are anumite trăsături semantice, de specificitate (pentru o analiză a contextelor cu DC, vezi Van Peteghem, 2003). În limba română, sunt contexte semantice în care cliticul de dublare este obligatoriu, contexte în care prezenţa sa este opţională (vorbitorul optează pentru a dubla sau nu) şi contexte în care prezenţa cliticului de dublare este imposibilă. Însă DC nu este prezentă ori de câte ori avem un complement, ceea ce îi conferă un caracter opţional. Prin prisma acestui criteriu, DC nu este un fenomen de acord.

(iii) Dublarea clitică în contextul unui nominal indefinit sau nonspecific

În multe limbi, cliticele de dublare primesc o interpretare +definit sau +specific, iar nominalul argument, o interpretare +definit sau +specific (vezi şi den Dikken, 2006). Conform lui Fuß (2005), această observaţie de distribuţie se poate transforma într-un criteriu de distingere între clitic pronominal şi marcă de acord: dacă este posibil ca nominalul dublat să fie indefinit sau nonspecific, atunci elementul clitic reprezintă o marcă de acord.

La Fuß (2005) nu apare distincţia între definit şi specific, cele două sunt date ca sinonime. Însă pentru înţelegerea condiţiilor de dublare din română (şi nu numai) trebuie făcută distincţia între aceste valori semantice. Definitudinea este asociată cu prezenţa unui determinant definit (referentul este individualizat prin prezenţa acestuia), pe când specificitatea înseamnă, general spus, individualizarea în context. Această individualizare în context trebuie înţeleasă în termeni de proeminenţă discursivă. Ea se poate obţine pragmatic, spre deosebire de individualizarea prin definitudine, care este formală, legată de prezenţa determinantului definit. În limba română, dublarea clitică este prezentă în contextul unui complement direct +specific, nu +definit. Se poate ca un complement direct +definit să nu fie dublat pentru că nu este +specific, deci nu este suficient de individualizat în context (vezi exemplul (1)), iar un complement direct care este însoţit pe articolul indefinit să fie dublat pentru că este individualizat în context (ca în (2)):

(1) a. *Aseară, Ion se simţea rău şi am chemat* ***medicul****.*
b. *Aseară, Ion se simţea rău şi* ***l****-am chemat* ***pe medic***[1].

[1] La Fuß (2005), acesta nu este un criteriu separat, ci este legat de primul. Obligativitatea acordului este foarte importantă şi poate fi separată de coocurenţa mărcilor de acord cu nominalul argument, astfel încât o voi considera un criteriu separat.

BDD-V805 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)

(2) a. *Cum **îl** fac **pe un băiat** din şcoală cu mine să mă placă?* (http://sfaturi.eva.ro)
b. *O martoră a povestit cum le-a văzut pe cele două victime imediat după ce au fost împuşcate. „Plecasem să cumpăr ceva de mâncare pentru şeful meu şi, la un moment dat, am auzit împuşcăturile. Nu mi-a venit să cred. Când m-am apropiat de maşină **l**-am văzut **pe un băiat** cum stătea cu capul atârnat...* (www.ziua.ro)
c. *Spania: O femeie, reţinută pentru difuzarea de date secrete pe Internet (titlu) Garda Civilă spaniolă a reţinut-**o pe o femeie** din Murcia, sub acuzaţia de injurii grave...* (www.adevarul.ro)

În (1)b, complementul are un grad de specificitate mai ridicat decât în (1)a. În enunţul cu dublare, este vorba de un medic anume; în enunţul fără dublare, poate fi un anume medic (cum ar fi medicul familiei) sau un medic oarecare.

Substantivele articulate indefinit din (2) sunt +specifice în contextul în care apar, ceea ce permite dublarea, fără ca aceasta să fie obligatorie. Pronumele indefinite însă nu pot fi dublate niciodată:

(3) a. *Nu (***l**-*)am văzut **pe nimeni.***
b. ***Pe nimeni** nu (***l**-*)am văzut.*
c. *(***Îl**) văd **pe cineva**.*

Se poate observa în (3) că pronumele indefinite sunt marcate prin *pe* (marca de diferenţiere a complementului direct). Această marcă *pe* se foloseşte când complementul direct este +personal, foarte general spus. Marcarea prin *pe* şi dublarea prin clitic sunt parţial redundante. Condiţiile de dublare şi cele de marcare prin *pe* se suprapun parţial, dar sunt contexte în care o marcă nu se asociază cu cealaltă.

Din exemplele de mai sus reiese că este utilă distincţia definit vs specific. Cum Fuß (2005) nu face distincţia între aceste valori, criteriul său trebuie reformulat puţin, pentru a putea fi aplicat la limba română:

(iii bis) Dublarea clitică în contextul unui nominal non-specific sau lipsa informaţiei semantice suplimentare

Sensul criteriul este acela că mărcile de acord, de obicei, nu furnizează informaţie nouă (semantică, pragmatică etc.), ci dublează informaţia deja existentă. Aceeaşi observaţie apare şi la Corbett (2006: 11), care face câteva generalizări privind acordul pe baza datelor contrastive, tipologice: „Canonical agreement is redundant rather than informative". Dublarea clitică propriu-zisă are un rol semantic, aduce un plus de informaţie, referitoare la specificitatea complementului direct. Ea nu este întotdeauna redundantă: în exemplele de la (2), aceleaşi enunţuri se pot formula şi fără dublare (păstrându-se marca *pe*). Prezenţa cliticului aduce informaţie în plus, deci din acest punct de vedere, nu putem considera cliticul drept o marcă de acord cu complementul direct.

(iv) Antiacordul

În general, se acceptă faptul că acordul parţial sau antiacordul sunt caracteristici care se regăsesc doar la mărcile de acord (propriu-zise) – ca în o serie de dialecte italiene nordice, irlandeză şi arabă standard – dar niciodată la elementele pronominale propriu-zise, care întotdeauna se acordă complet cu antecedentul lor. Potrivit acestui criteriu, dacă elementul

[1] În acest context, substantivul *medic* are un articol definit neexprimat.

BDD-V805 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)

clitic manifestă antiacord sau acord parţial, el ar trebui analizat ca o marcă de acord. Acest fenomen se întâlneşte în unele dialecte italiene nordice sau retoromane (Haiman, Benincà 1992: 193, via Fuß 2005: 134).

În limba română, cliticele de dublare a complementului direct nu manifestă acest tip de acord parţial (lăsând de o parte greşelile accidentale, desigur). Acordul parţial se întâlneşte însă în română, uneori, la pronumele care dublează subiectul, în limba veche:

(4) a. *Vine* **el**, ***mama.***
b. *Vine* **el**, ***Junii.***

Prin urmare, pe baza acestui criteriu, dublarea subiectului ar putea fi considerată acord, dar nu şi dublarea complementului direct sau indirect.

(v) Cliticul-marcă a acordului apare în contextele de elipsă a nominalului

În propoziţiile relative subiective şi în propoziţiile coordonate un subiect coreferenţial este adesea omis în a doua propoziţie. Dacă un clitic subiect este păstrat în astfel de contexte unde ne-am aştepta ca subiectul să fie omis, atunci cliticul ar trebui să fie considerat o marcă de acord, de vreme ce mărcile de acord sunt obligatorii în propoziţiile relative şi în contextele cu coordonare. Acest criteriu se poate aplica şi la dublarea complementului direct în română. Dacă este obligatoriu cliticul în contextele cu elipsă a complementului direct, am avea motive să considerăm că acesta este o marcă a acordului. În contextele cu coordonare, în care nu se repetă complementul direct, cliticul de dublare trebuie să fie prezent la fiecare verb. Conform criteriului lui Fuß, am avea un motiv să considerăm cliticul drept marcă de acord, întrucât prezenţa sa în contextele cu coordonare este obligatorie:

(5) a. *Îl respect şi *(**îl**) admir pe Ion.*
b. *Pe Ion l-am văzut şi *(**l-**)am invitat la noi.*

4.2. Criterii morfologice

Criteriile morfologice de încadrare a elementelor clitice au fost propuse mai întâi de Zwicky şi Pullum (1983, *via* Fuß, 2005). Acestea sunt menite a distinge între clitice şi afixe flexionare. Ele se bazează pe observaţia generală că posibilitatea de combinare a unui cuvânt cu un clitic este guvernată de criterii sintactice, iar posibilitatea de a combina cuvinte (sau teme ale cuvintelor) cu afixe este de altă natură, morfologică sau lexicală.

(i) Restricţiile selecţionale în ceea ce priveşte gazda lexicală

Afixele au restricţii selecţionale mai stricte în ceea ce priveşte gazda lor lexicală decât cliticele; cu alte cuvinte, cliticele au o mobilitate mai mare decât afixele. Cliticele de dublare din română pot părăsi gazda lor verbală pentru a migra pe alte elemente. Cliticul de dublare a complementului direct se combină cu verbul lexical sau auxiliar (*aşteapt-**o**; **mă** vede; **m**-a văzut*), cu morfemul de conjunctiv *să* (*să-**l** văd; s-**o** aştept*), cu complementizatorul (*că-**l** aştept; dac-**o** aştept*), cu prepoziţia (*până-**l** văd; pân-**o** întâlnesc*), cu pronumele relativ sau interogativ (*băiatul pe care-**l** aştept; pe care-**o** vrei*), cu adverbul (*abia-**l** cunosc; încă-**l** mai aştept*), cu interjecţia (*iată-**l**; iat-**o**; uite-**l**; uite-**o***), cu adjectivul (*pardesiul verde-**l** vreau*), cu substantivul (*bunica-**l** face*).

BDD-V805 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)

Pe baza acestui criteriu, cliticele de dublare a complementului direct îşi păstrează caracterul de clitice pronominale, nu pot fi încadrate în clasa afixelor.

(ii) Rezultatele morfofonologice ale ataşării la gazdă

Al doilea criteriu se bazează pe observaţia că rezultatele morfofonologice ale ataşării cliticului la gazdă sunt de obicei foarte regulate şi nu duc la apariţia unor forme neaşteptate. În schimb, rezultatele neregulate (forme neregulate, supletive etc.) sunt destul de frecvente în morfologia flexionară. Dacă observăm că elementul clitic are efecte puternice formei sau a structurii morfologice a gazdei sale, este probabil că el s-a transformat într-un element flexionar. În general, cliticele de dublare a complementului direct din română nu afectează forma sau structura morfologică a gazdei, prin urmare, conform acestui criteriu, nu putem spune că ele au devenit mărci flexionare.

(iii) Golurile sau uniformizările din paradigmă

Golurile sau uniformizările din paradigmă sunt mai frecvente sau mai obişnuite la mărcile flexionare decât la elementele pronominale. Conform lui Roberts şi Roussou (2003: 180, *via* Fuß, 2005), dispariţia distincţiilor de persoană şi număr din paradigma pronumelor în anumite dialecte italiene nordice (veneto), care manifestă identitate de forme la pers. I sg., pers. I pl. şi pers. a II-a pl., ar fi un argument pentru reanalizarea acestor clitice pronominale drept realizări ale acordului.

În română, cliticele de dublare a complementului direct au forme pentru fiecare persoană şi număr, iar la persoana a III-a, au forme speciale pentru gen: *mă, te, îl, o, ne, vă, îi, le*. Prin contrast, în seria morfemelor afixale omonimiile sunt mai mari. Pe baza acestui criteriu, nu avem motive să analizăm cliticele drept mărci afixale de acord.

(iv) Poziţiile fixe în raport cu verbul

Un ultim criteriu, propus de Fuß (2005), este legat de observaţia că elementele flexionare tind să apară în poziţii fixe în raport cu elementul la care se ataşează (i.e. verbul, dacă vorbim de acordul subiect–predicat), în timp ce cliticele pot fi reordonate/repoziţionate în raport cu alte clitice

Există o ierarhie între pronume, clitice şi afixe în funcţie de gradul lor de libertate de mişcare. Pronumele pot ocupa diverse poziţii, cliticele pronominale sunt limitate la anumite poziţii structurale sau anumite gazde, dar îşi pot uneori schimba poziţiile în interiorul complexului clitic, iar mărcile de acord nu manifestă nicio variaţie, în mod tipic, ocupând poziţii fixe în interiorul domeniului flexionar al verbului.

Cliticele de dublare a complementului direct din română îşi schimbă poziţia faţă de verb. Ele pot apărea în poziţie preverbală, postverbală, între verb şi morfemul de conjunctiv *să* (***îl*** *dau;* ***o*** *voi da; am dat-****o****; dă-****o****; o să* ***îl*** *dau*).

Prin contrast, mărcile de acord ocupă poziţii fixe în română. La timpurile necompuse, desinenţele de persoană şi număr (fuzionate) sunt ataşate la finalul verbului, după sufixul de timp. La timpurile compuse cu auxiliar, aceste desinenţe se ataşează auxiliarului.

Criteriile morfologice ne pot ajuta să distingem între clitic şi afix, dar nu reprezintă neapărat criterii pe baza cărora să putem decide dacă dublarea clitică este un fenomen de acord. Chiar dacă, din punct de vedere morfologic, cliticele de dublare îşi păstrează caracterul de clitice, asta nu înseamnă că nu putem considera totuşi dublarea drept acord. Însă în tabloul

BDD-V805 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)

mai general al acordului în limba română, se observă că mărcile acordului sunt de tip afixal (acordul verb-predicat–subiect, adjectiv–substantiv).

După cum se poate vedea, rezultatele aplicării acestor criterii sintactice şi morfologice la dublarea complementului direct din limba română sunt mai mult negative. Toate criteriile morfologice aplicate dau răspunsuri negative, ceea ce înseamnă doar că elementul clitic nu a devenit afix, nu că dublarea clitică nu poate fi încadrată la acord. Singurele argumente în favoarea analizei ca acord sunt de ordin sintactic: posibilitatea de a apărea în contextul nominalului complement şi obligativitatea cliticului în contextele de elipsă a nominalului. Însă aceste două rezultate pozitive nu sunt neapărat caracteristici ale acordului. În concluzie, sunt mai multe contraargumente împotriva analizări dublării clitice drept acord, pe care le voi detalia mai jos.

5. ***Contraargumente împotriva analizării DC ca acord***

(i) DC este opţională în unele contexte, obligatorie în altele. Or, fenomenele de acord nu sunt opţionale, contextuale, limitate la anumite tipuri de nominale (prin contrast, prezenţa acordului dintre subiect şi predicat nu depinde de tipul de subiect).

(ii) Acordul canonic este generalizat şi serveşte la marcarea relaţiei sintactice dintre argument şi verbul-predicat, prin trăsăturile *phi*. Aşadar, acordul nu serveşte la evidenţierea unei caracteristici a argumentului nominal, cum ar fi specificitatea complementului direct. Cu alte cuvinte, acordul este un scop în sine, nu serveşte la identificarea unui anumit conţinut semantic al nominalului implicat în relaţia de acord.

(iii) Specificitatea, marcată prin DC, nu intră în seria trăsăturilor marcate de acord în română (acestea sunt; genul, numărul, persoana şi cazul[1]). Dacă admitem că DC este un fenomen de acord (elementul clitic marcând specificitatea complementului), trebuie să admitem că este un acord non-canonic.

(iv) Toate celelalte situaţii de acord din română sunt marcate la nivel flexionar prin morfeme afixale, de tip desinenţial. Elementele implicate în DC sunt clitice, nu afixe, după cum se vede din testele morfologice (preluate de la Fuß 2005). Acest argument morfologic nu este foarte puternic, am putea considera că avem a face cu o marcare non-canonică a acordului (dacă alte argumente, sintactice, ne-ar duce spre concluzia că cliticul marchează acordul).

6. ***Alte analize al DC***

În completarea acestei discuţii, ar trebui să vedem ce alte analize se pot propune pentru dublarea clitică:

(i) Jaeggli (1982, 1986) a susţinut că pronumele clitic nu se deplasează spre verb, ci este generat în poziţia sa de bază, la stânga verbului. În structurile cu DC, această analiză ar putea fi problematică, deoarece astfel, cazul şi rolul tematic ar fi atribuite de două ori (cliticului şi nominalului). Problema cazului şi a rolului tematic a fost rezolvată prin împărţirea „sarcinilor" între clitic şi nominal: cliticul exprimă trăsăturile *phi* şi cazul, iar nominalul exprimă rolul tematic. Nominalul este coindexat cu cliticul şi este guvernat de clitic (din poziţia acestuia din GFlex).

(ii) S-a observat prezenţa cliticului în foarte multe dintre contextele cu prepoziţie (*pe* în română, *a* în spaniolă, ambele limbi cu DC) şi că DC nu este prezentă în limbile care nu dispun de un mijloc alternativ de a marca acuzativul (cum ar fi prepoziţia). Prin urmare, a apărut ideea că dublarea este strâns legată de posibilitatea de a marca acuzativul prin *pe*. Aşa s-a născut ipoteza că elementul clitic absoarbe cazul, astfel încât verbul nu mai poate atribui caz

[1] Acordul în caz este atras de fuziunea mărcilor de gen, număr şi caz la feminin singular.

BDD-V805 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)

nominalului coreferent. Prin urmare, este inserată prepoziţia (gramaticalizată[1]) *pe*, ca un mijloc de a atribui caz nominalului. Cliticul şi nominalul deţin acelaşi rol tematic.

(iii) În structurile cu complement direct antepus şi cu dublare (*Scaunul *(l)-am rupt*), cliticul marchează poziţia non-canonică a complementului, care este antepus, fiind topicalizat. Poziţia canonică este postverbală. Cliticul pronominal este inserat pentru a exprima cazul nominalului antepus, care este într-o poziţie nespecifică şi al cărui caz nu este marcat prin prepoziţia gramaticalizată *pe* (deoarece nu este +personal).

(iv) În altă analiză, cliticul şi nominalul formează un grup determinant extins (vezi Uriagereka 1995, *via* Van Peteghem 2003–2004, Cornilescu şi Dobrovie-Sorin 2008). Cliticul se deplasează spre verb pornind din GD extins. Un argument ar fi similaritatea formală dintre clitic şi determinant în limbile romanice, explicabilă prin originea lor comună: articolul definit şi cliticul pronominal au la bază pronumele demonstrativ lat. *illum, illa.* Analiza ar capta şi faptul că nominalul complement din structurile cu dublare este +specific. Trăsătura de specificitate se asociază adesea cu articolul definit, fără ca între ele să existe o suprapunere exactă (am văzut mai sus că un nominal articulat indefinit poate fi +specific în context).

(vi) conform lui Van Peteghem (2003–2004), DC are rolul de a marca structura argumentală a verbului şi de a preciza cazul atribuit de verb. Cliticul este utilizat atunci când argumentul este marcat indirect (prin acuzativul prepoziţional), când are anumite caracteristici atipice (este +specific) sau ocupă o poziţie non-canonică (este antepus).

BIBLIOGRAFIE

Anagnostopoulou, Elena, 2006, „Clitic Doubling", în Everaert, van Riemsdijk (eds.) 2006: 519−581.

Baltin, M., C. C. Collins (eds.), 2003, *The Handbook of Contemporary Syntactic Theory*, Oxford, Blackwell Publishers.

Belletti, Adriana, 2003, „Agreement Projections", în Baltin, Collins (eds.) 2003: 483–510.

Chomsky, Noam, 2005, *The Minimalist Program*, Cambridge (MA), The MIT Press.

Coppock, Elizabeth, 2004, *Object Agreement in Hungarian*, http://www.mendeley.com/profiles/elizabeth-coppock/.

Corbett, Greville G., 2006, *Agreement*, Cambridge, Cambridge University Press.

Cornilescu, Alexandra, Carmen Dobrovie-Sorin, 2008, „Clitic Doubling, Complex Heads and Interarboreal Operations", în Kallulli, Tasmowski (eds.) 2008: 289–320.

Culbertson, Jenny, Géraldine Legendre, 2008, *Qu'en est-il des clitiques sujet en français oral contemporain?*, Congrès Mondial de Linguistique Française, Paris, Institut de Linguistique française.

den Dikken, Marcel, 2006, *When Hungarians agree (to disagree): The fine art of 'phi' and 'art'*, http://web.gc.cuny.edu/dept/lingu/dendikken/papers.html.

Dobrovie-Sorin, Carmen, 1990, „Clitic doubling, wh-movement, and quantification in Romanian", *Linguistic Inquiry*, 21, 351–397.

Dobrovie-Sorin, Carmen, 2000, *Sintaxa limbii române*, Bucureşti, Univers (1995, *The Syntax of Romanian. Comparative Studies in Romance*, Berlin, New York, Mouton de Gruyter).

DSL = Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Nemira, 2001.

Everaert, Martin, Henk van Riemsdijk (eds.), 2006, *The Blackwell Companion to Syntax*, I, Blackwell Publishing.

Haiman, John, and Paola Benincà, 1992, *The Rhaeto-Romance Languages*, London, Routledge.

[1] Prepoziţia pe nu mai are sensul locativ iniţial, ci a devenit un element (semi)funcţional. Pentru un studiu al prepoziţiei funcţionale pe, vezi Mardale (2007).

BDD-V805 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)

Hill, Virginia, Liliane Tasmowski, 2008, „Romanian Clitic Doubling: A view from pragmatics-semantics and diachrony", în Kallulli, Tasmowski 2008: 135–164.
Kallulli, Dalina, Liliane Tasmowski (eds), 2008, *Clitic Doubling in the Balkan Languages*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
Fuß, Eric, 2005, *The Rise of Agreement. A formal approach to the syntax and grammaticalization of verbal inflection*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
Mardale, Alexandru, 2007, *Les prépositions fonctionelles du roumain: étude comparative*, thèse de doctorat, Université Paris 7, Université de Bucarest.
Preminger, Omer, 2009, „Breaking Agreements: Distinguishing Agreement and Clitic Doubling by Their Failures", *Linguistic Inquiry*, 40, 4, p. 619–666.
Van Peteghem, Marleen, 2003–2004, „Le redoublement clitique en roumain et en espagnol et l'opposition accusatif vs datif", *Analele Universităţii din Iaşi* (AUI), secţiunea III e. Lingvistică, tomurile XLIX–L. Studia linguistica et philologica in honorem D. Irimia, p. 423–439.
Uriagereka, Juan, 1995, „Aspects of the Syntax of Clitic Placement in Western Romance", *Linguistic Inquiry*, 26, 1, p. 79–123.
Zwicky, Arnold, Geoffrey Pullum, 1983, „Cliticization vs. inflection. English N'T", *Language*, 59, 3, p. 502–513.

Clitic Doubling and Agreement in Romanian

In this article, I present some arguments against the hypothesis that clitic doubling (CD) in Romanian is an agreement phenomenon: (i) CD is optional, depending on the semantic type of the direct object, whilst agreement phenomena are obligatory; (ii) the direct object marked by CD is +specific. Specificity is not one of the features implied in agreement phenomena in Romanian (these features are gender, number, person and case); (iii) in general, agreement is redundant, it doesn't contribute new information; (iv) all the other agreement phenomena in Romanian are marked by inflectional affixes; the elements involved in CD are pronominal clitics, not affixes (according to several morphological tests).

BDD-V805 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:04 UTC)